

Posudek oponenta na bakalářskou práci

Název práce: Tři diskurzy a (de)legitimizace asexuality

Autorka: Michaela Bárová

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Kolářová, Ph.D.

Oponent: RNDr. Michal Pitoňák, Ph.D.

Bakalářská práce „Tři diskurzy a (de)legitimizace asexuality“ autorky Michaely Bárové představuje cenný příspěvek k diskusi o asexualitě, Autorka se v práci věnuje třem „hlavním“ diskurzům, které se dotýkají asexuality – její historickou (de)legitimizaci, (de)patologizaci a diskurzy kolektivní identity. Autorka analyzuje, jak jsou různé aspekty asexuality diskutovány a jak tyto diskurzy ovlivňují vnímání asexuality jako legitimní „sexuální orientace“. Práce využívá konstruktivistické a intersekcionalní feministické přístupy a metodologicky staví na diskurzivní analýze, což jí umožňuje nahlížet na asexualitu jako na komplexní a mnohvrstevnatý fenomén, a citlivě stavět významy, jež jsou zajisté formovány společenskými, kulturními a historickými kontexty. Velmi cenné je, že se autorka obratně opírá o širokou škálu zdrojů, včetně klíčových internetových fór jako AVEN, a propojuje teoretická zjištění s empirickými příklady jak historických, tak i současných textů.

Jednou z nejsilnějších stránek práce je schopnost autorky doložit rozmanitost asexuálních identit a zkušeností. Autorka zřetelně ukazuje, že asexuální lidé nejsou homogenní skupinou, ale že jejich identita se utváří (či je utvářena) na základě různých faktorů a zkušeností, čímž rozbíjí často velmi reduktivní stereotypy, které kolují i v soudobých diskurzích disciplín, které mají například základní prizma v esencializmu. Přístup autorky je tedy zásadní pro pochopení asexuality jako fenoménu, který nelze jednoduše kategorizovat podle jedné definice, byť by pro mnohé mohl být právě takový cíl lákavý. Celkově je práce rozvinutým příspěvkem do české diskuse o této oblasti, pracuje i s přehlíženými pojmy jako „asensualita“ a přináší nové perspektivy čímž obohacuje diskusi o rozmanitosti/diverzitě (a)sexuálních zkušeností. Autorka efektivně mapuje historické kořeny diskurzu o asexualitě a propojuje je s dalšími queer „komunitami“, jako jsou bisexuální lidé, čímž dále kontextualizuje své pochopení asexuality.

Silné stránky a přínosy práce

Jak jsem již zmínil, autorka Michaela Bárová v práci efektivně reflektuje rozmanitost asexuálních identit, čímž zásadně přispívá k porozumění asexuality jako heterogenní zkušenosti, která zahrnuje široké spektrum identit a postojů. Jasně rozlišuje různé aspekty asexuální zkušenosti, jako jsou (ne)zažívání sexuální přitažlivosti, (ne)touha po sexu a absence „libida“, čímž posiluje argumentaci o diverzitě asexuálních lidí a zároveň poukazuje na dynamiku, která je touto rozmanitostí vyvolávána „intra-komunitně“. Tento přístup dekonstruuje stereotypy a vytváří prostor pro uzná(vá)ní rozmanitých asexuálních zkušeností, které nelze redukovat na jednotný model.

Práce je pevně zakotvena v historickém kontextu, což přináší důležité teoretické vhledy do vývoje diskurzů o asexualitě. Autorka zajímavě propojuje tyto diskurzy s dalšími queer identitami, včetně často přehlížených bisexuálních identit, a ukazuje, jak se jednotlivé identity vzájemně formovaly a ovlivňovaly. Hloubku analýzy dokládá i nepřehlédnutí detailů, jako je například analýza kategorizace „X“ v rámci Kinseyho škály, která zdůrazňuje dobové vnímání této oblasti. V určitých bodech pak poukazuje i na subversivní potenciál související s některými pojmy, které se pojily s asexuálními identitami, včetně používání méně známého termínu jako „améba“.

Zaujala mě též diskuse o rozdílech mezi asexualitou a heterosexuální, která klíčově napomáhá rozlišování mezi volbou abstinence a (ne)volbou sexuální orientace. Tento pohled je významný pro odhalení komplikovanosti diskurzů o „sexuální orientaci“ a identitě a přispívá k hlubšímu pochopení asexualit nejen v kontextu „sexuální orientace“, ale také širších společenských a kulturních norem.

Kritické reflexe a doporučení

Ačkoliv bakalářská práce Michaely Bárové přináší zajisté mnoho hodnotných poznatků, zároveň vyvolává několik otázek a pochopitelně ponechává širokou oblast pro další zlepšení. Autorka se silně opírá o definici asexuality z AVEN či jiných zahraničních zdrojů, zmiňuje i místní skupiny, ale obecně mě tato zatíženost zahraničními zdroji vedla k otázkám ohledně existence mezinárodní asexuální „komunity“ a přijímanosti těchto definic v našem prostoru. Doporučil bych proto hlubší reflexi toho, co znamená „mezinárodní komunita“ či obecně „komunita“, a kritické prozkoumání těchto pojmů, včetně toho, které jejich definice mohou být přijatelné v různých kulturních a geografických kontextech. Autorka v práci pak píše: „*The Ace and Aro Project odkazuje na to, že možným důvodem může být to, že asexuální lidé byli geograficky izolováni – což změnil právě internet (Scherrer 2008:622).*“ Takovou informaci jsem ale v uvedeném zdroji nezaregistroval. Na základě čeho bychom si mohli myslet, že jde či šlo o geograficky izolovaný fenomén a jak to může souviset s konceptualizací „jejich komunity“?

Klíčovou oblastí, kterou bych v práci vnímal jako hodnou rozpracování je obecný diskurz o asexualitě jako „sexuální orientaci“. Autorka napříč textem asexualitu za sexuální orientaci označuje, ale ne vždy však dostatečně rozvádí, proč ji tak vnímá a možná by bylo přínosné kdyby hlouběji rozvinula diskusi o tom co vlastně koncept sexuální orientace pro autorku představuje, protože koncept sexuální orientace může být v rámci tématu práce právě také předmětem zpochybnění. Podobně pak někdy v práci vnímám jako slabinu určité až rušivé nerozlišování či případně jen implicitní rozlišování mezi sex. identitou, sex. orientací či sex. přitažlivostí, všechny by mohly být nějak hlouběji v kontextu tématu práce rozpracovány. Obecně by mohla autorka tyto pojmy ve svém porozumění vymezit a používat je konzistentně napříč celým textem, aby byl zachován jasnější a koherentní rámec.

Autorka ale obecně kvalitně (a na úroveň bakalářské práce jistě dostatečně) kritizuje patologizující přístup sexuologie, který tradičně považuje nízkou nebo žádnou sexuální touhu za problém. Bylo by ale jistě užitečné rozšířit analýzu americké DSM o srovnání s MKN/ICD, která je relevantnější v evropském kontextu a reflektovat například, jak kritérium „distresu“ může být stále problematické pro asexuální osoby (nikoliv jedince, což je termín, který vídám v textech poněkud nerad), zejména pokud jde o osoby, které mohou zažívat distres spíše kvůli společenské stigmatizaci než pro svou vlastní „orientaci“ či rozmanitost.

Práce rovněž zajímavě a přínosně tematizuje vztah asexualit a zdravotního znevýhodnění, zde autorka užitečně analyzuje např. dynamiku vzájemné negace mezi asexuálními a disability aktivismem. Tato perspektiva je velmi přínosná pro pochopení intersekciónálních procesů toho,

jak stigma a předsudky ovlivňují zkušenosti asexuálních osob s postižením. Diskuse o vzniku nových mikro-identit na online platformách jako Tumblr by mohla být ale rozšířena o reflexi hegemonických vztahů uvnitř komunit a porozumění potřebě autenticity, která paradoxně může vést k vylučování „jiných“ identit.

Obecně se pak v práci někdy objevují odborné termíny jako „alloromantický“, „afobie“ nebo „allosexuální“, které nejsou vždy dostatečně vysvětleny při jejich prvním použití. To může vést k nejasnostem u čtenářů, kteří s těmito pojmy nejsou obeznámeni. Proto by bylo vhodné tyto termíny vždy představit a vysvětlit, což by zvýšilo srozumitelnost a přístupnost textu.

Závěrem autorka zdůrazňuje, že asexualita je často legitimizována esencialistickým přístupem, který ji konceptualizuje či reprezentuje jako vrozenou. Tento „strategický esencialismus“ by mohl být ale více rozpracován a například kontrastován ve vztahu ke konceptům sexuální fluidity a kritice „Born this way“ argumentu (např. L. Diamond), který rezonuje i v širším queer hnutí či obecně lidskoprávní judikatuře – ve které jej již naštěstí není tolik potřeba.

Navrhované otázky k obhajobě:

1. Jak autorka reflektuje pojetí sexuální orientace a jak rozlišuje mezi sexuální orientací, identitou a přitažlivostí v kontextu asexuality?
2. Na základě kterých argumentů lze hovořit o existenci mezinárodní asexuální „komunity“ a jaké definice mohou být napříč kulturami uznány?
3. Jak autorka reflektuje patologizující přístup sexuologie a jaké alternativní přístupy mohou být relevantní v českém kontextu (např. MKN)?
4. Jak se autorka vypořádává s dynamikou vytváření nových mikro-identit v rámci asexuální komunity a jak tyto dynamiky ovlivňují inkluzi či exkluzi jiných identit?

Závěr

Práce Michaely Bárové představuje významný příspěvek do diskuse o asexualitě a odhaluje složitost a rozmanitost tohoto často přehlíženého rysu lidství. Autorka jednoznačně prokázala schopnost kritické analýzy a reflektování složitých konceptů a diskurzů. I přes mé kritické poznámky je bakalářská práce výborně zpracovaná a **navrhuji proto hodnocení výborně.**

Michal Pitoňák

V Praze, dne

Oponent práce

5. 9. 2024